

מראי מקומות- בבא מציעא ה'

דהתביעה הוא תביעת תשלומין, ולכן אי"ז הילך, ומ"מ נכלל במיעוט התורה על קרקע, דמי קרקע הרי הם כקרקע. וכ"כ בריטב"א ישנים, "דכל שהתביעה בגוף הקרקע כמקרקעי דמי, אע"פ שהחיוב אינו אלא דמים". אבל הראב"ד שם חולק וס"ל דלא מיירי בתביעת תשלומין, אלא דתבעו למלאות החפירות, אבל אם תבע לו ממון, הרי זה כשאר תביעת ממון ונשבע עליו שבועת התורה. ובמגיד משנה הק' על הראב"ד, איזה זכות יש להניזק לתבוע לו למלאות החפירות, הרי לכאו' אינו יכול להכריח לו אלא לשלם דמים.

(ד) **וחד להודאה ממין הטענה- פרש"י**, דבעינן שתהא הודאה ממין טענת הכפירה. וכ' הרש"ש, דמשמעות לשון זה בא לאפוקי אם טענו בחיטין ושעורין והודה לו בא' מהן, ונתקשה הרש"ש מה דחקו רש"י לזה.

(ה) **ההוא רעיא דהוו מסרי לי' כל יומא חיותא בסהדי, וכו'-** הק' הרשב"א, למה האריך הגמ' כ"כ, ומאי נפק"מ אם כל יומא מסרי לי' בסהדי והשתא מסרי לי' בלא סהדי, לא הול"ל אלא ההוא רעיא דמסרי לי' חיותא, ואמר להד"ם. ות"י דהוה ס"ד דכיון דכל יומא לא הוה מסרי לי' אלא בסהדי משום דחשדי לי', והשתא קטעין מפקיד דאפקיד לי' בלא סהדי, א"כ ריעא טענת', ואנן סהדי דלא אפקיד גבי', ואפי' אם אתו סהדי דאכל תרתי מינייהו, דלמא אשתלי ואחרני הוו, ולא הני דקטעין האי, דהא העדים לא העדו דאפקידו גבי', אלא דאכל תרתי מינייהו.

(ו) **אם אי' לדר' חייא קמייתא, משתבע אשאר-** ע' בריטב"א בהמשך הסוגיא שכ' דנשמע מסוגיין דלא כשי' רש"י בב"ק (קז.), שכ' דלא שייך שבועת מודה במקצת אלא במקום ששייך לומר דעשה לו המלוה טובה משום דאין אדם מעיז פניו, ומשמע דבפקדון וכדו', דאין שייך בו עשיית טובה, בזה לא אמרי' דשייך שבועת מודה במקצת. וע"ע במהר"ם שי"ף שהעיר כן, וכ' דעל כרחך סוגיין אתי

(א) **ולמ"ד הילך פטור, אמאי איצטריך קרא למעוטי קרקע משבועה- ע' במהר"ם שי"ף** שהעיר דהא קרא כתי' בשבועת השומרים, ובזה אי"צ מודה במקצת, ואף כופר הכל נשבע, וא"כ ודאי צריך מיעוט למעט קרקע משבועה. ות"י דצ"ל דקו' הגמ' הוא גם אליבא דרמי בר חמא דבסמוך, דס"ל דגם בשומרים צריך מודה במקצת, וא"כ לדעתו אם אמרי' דהילך פטור, מה שייך שבועת מודה במקצת.

(ב) **אמאי איצטריך קרא למעוטי קרקע- כ'** הנחלת דוד, דלכאו' יש להק' מכאן לשי' הרא"ש (ה'), דס"ל דכל מודה במקצת על הלואה שיש שעבוד קרקעות נחשב הודאה בקרקע, אפי' אם בפועל אינו יכול לגבות מהקרקע, הואיל דע"י הודאתו אינו יכול לחייב הלקוחות, וא"כ נמצא דשייך הודאה על שעבוד קרקע אפי' במקום שאין שייך לומר הילך. וא"כ, למה לא אמרי' דצריך המיעוט של קרקע למעט כי האי גוונא, דאף בזה אינו חייב שבועה, ע"ש באריכות בזה, והניח בצ"ע.

(ג) **איצטריך קרא להיכא דחפר בה בורות שיחין ומערות- פרש"י**, דלאו הילך הוא, שהרי קלקלה. וביאר המגיד משנה (טוען ונטען ה', ב') דכוונת רש"י הוא שטוענו שתי שדות, והלה מודה לו בשדה אחת, ובאותה שמודה לו חפר בה בורות, ונמצא דלאו הילך הוא, שהרי אינו מחזירה לו כמות שהיא (וכן נראה דפי' השטמ"ק בשם הר"י מיגש). וע' בתוס' הרא"ש שהביא כפירוש זה מר' יונה, וביאר דזהו באמת כמו ת"י הגמ' השני', דהודה בכלים וכפר בקרקעות (דהא אין כאן הילך על ההודאה, וכפר בקרקעות), ואי לאו קרא ה' חייב משום הודאת החפירות בקרקע וכפירת הקרקע האחרת, ושינויא קמא מהדר לאוקמי כשאין שם תביעה אלא בקרקע. אולם פי' המ"מ בדברי הרמב"ם פי' אחרת בסוגיין, דהתביעה הוא דזה טוען דחפר בה בורות וכו', והנתבע מודה בחלק מהם, ולא ככולם (והכל בשדה א'). וא"כ נמצא

והואיל ונודע פיסולו קודם לכן, אין נוהגין בו דין חשוד לענין להפוך שבועה אשכנגדו. דאל"כ, לא שבקת חי לכל ברי' חשוד, דכל א' וא' ילך ויפקיד לחשודים ויטעון אותן כפלים, והנפקד חשוד והמפקיד ישבע ויטול כל צרכו.

(ט) **דאי לא תימא הכי, אנן חיותא לרועה היכי מסרי', והא כתיב לפני עור וכו'- כ' הריטב"א, "דאע"ג דהיכא דאית לי' בהמות מדידי', דבלאו דידן מצי עביד איסורא לית בי' משום ולפני עור... מ"מ אין לנו לגרום איסורא, דמסייע ידי עוברי עבירה איכא, והכא נקטי' קרא לרווחא דמילתא. ועוד, דלמאן דמסרה לי' מעיקרא היכא דלית לי' בהמות אחריני לא דידי' ולא דעלמא, איכא משום ולפני עור ממש, ועוד, דהכא דסתמא עביד איסורא ודאי, אפי' היכא דאית לי' לדידי' איכא משום ולפני עור, משא"כ בכוס יין לנזיר, דאפשר דלאו למשתי בעי לי' (ושמעתי ממור"ר הרה"ג ר' משה בראון שליט"א שתמה על הריטב"א, הרי לכאור' פשוט דבכל בהמה יתירה שיש לו צריך לגנוב טפי, וא"כ לכאור' פשוט שיש כאן לפני עור, וצ"ע).**

(י) **שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחצי- ע' בנחלת דוד שהביא מה שהעיר הנמוקי יוסף (ב: בדפיו) על הא דהשמיטו הרי"ף והרמב"ם דין זה דר' הונא. והביא הנח"ד מה שתי' התומים בשם גאון א', דלפי מה דקיי"ל כאביי, דחשיד אממונא חשיד אשבועתא, ומה שיכול לישבע הוא משום דחיישינן שיש עליו ספק מלוה ישנה, וא"כ אין שייך לכוין בשבועתו שאין לו בה כלל, דהא חיישינן דלמא יש לו עליו מלוה ישנה, והוי כאילו יש לו בה, ור' הונא דס"ל דנשבע שבועה שיש לי בה וכו', היינו משום דס"ל כר' יוחנן דלא אמרי' מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא.**

(יא) **וכי מאחר שזה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד, שבועה זו למה- ע' ברשב"א לעיל (ג.) שכ' דמאחר שזה תפוס ועומד וזה תפוס ועומד יחלוקו, משום דאנן סהדי דמאי דתפיס האי דידי' הוא, וכמאן דפסיק דמי. וביאר דזהו קו' הגמ' כאן, דכיון דכמאן דפסק דמי, א"כ למה צריך שבועה. וכזה כ' גם השטמ"ק בשם ר'**

אליבא דרמי בר חמא, דס"ל דשבועת שומרים בעי הודאה במקצת, וא"כ ע"כ אי"ז תלוי בהעזה, ויצא לדבריו דמה דצריך ג' פרות, זהו רק כדי שיהי' נשבע על הפרה דטען דנאנסה, אולם צריך לישבע גם על הודאה וכפירה במקצת בלחוד.

(ז) **שכנגדו קאמינא- הק' תוס', למה אמרי' שכנגדו ישבע, לימא מתוך שאין הנתבע יכול לישבע, דאז צריך לשלם. ותי' א' דא"כ הרי לא שבקת חיי לכל ברי', דכל העולם יביאוהו לידי שבועה ויטלו כל אשר לו. ב' בכל ציור של מתוך וכו', אמרי' לי' דיש עליו שבועה דאורייתא, ויש לו ברירה בידו, או תשבע או תשלם. אבל כאן, הוא ברצון ישבע אם נניחנו, אלא דאין מניחין לו, משום שהוא חשוד על השבועה, ולכן בזה לא אמרי' דמתוך שאינו ישבע משלם. וע' בקצות (ע"ה, י"א) דנקט דנח' הב' תירוצים אם מעיקר הדין החשוד צריך לשלם או לא, דלתי' א' בעצם היינו אומרים מתוך, אלא דרבנן תקנו שלא לאומרו, משום שלא שבקת חיי, ובתי' ב' ס"ל לתוס' דגם מעיקר הדין לא אמרי' כאן מתוך, משום דברצונו ישבע. אולם החזון איש (חור"מ ט', ג') הוכיח דכוונת תוס' גם בתירוץ הב' דמה דלא אמרי' מתוך וכו' אינו אלא מדרבנן, וכוונת תוס' רק לומר טעם למה תקנו חז"ל כן. וע' בקצות שם, שהק' דאם אמרי' דמה שלא אמרי' מתוך הוא רק סברא מדרבנן, א"כ יצא דמעיקר הדין צריך החשוד לשלם, וא"כ כל התקנה בשבילו הוא, שאינו צריך לשלם. וא"כ, נמצא דלכאור' ק' מה דאמרי' דתקנתא לתקנתא לא אמרי', הרי לכאור' יש רק תקנה א' בשבילו, דהא מחמת השבועה היסת יהי' צריך לשלם, ורק משום תקנה א' אי"צ לשלם, והניח בקו'.**

(ח) **ותיפוק לי' דהו"ל רועה- פרש"י, ל"ל הק' גזילה, הרי פסול לשבועה בלאו הכי. והק' התוס' ר' פרץ, האם יהודה עוד לקרא, הרי לכאור' עדיף טפי להק' מגולן שהוא פסול מדאורייתא, ולא מרועה, שאינו פסול אלא מדרבנן. ולכן הוא פי' הגמ' באו"א, ותיפוק לי' דהו"ל רועה, כלומר, והיכי חשוב לי' חשוד על השבועה להפוך השבועה אשכנגדו, והא הוה לי' רועה מקודם שיפקדו אצלו,**

ד"ה מעיקרא) דהק' דהא הגמ' שם משמע דאף למעשה לא תחמוד הוי בלא דמים. ותי' (א) דלעולם לא תחמוד הוא בלא דמים, ומה דאי' כאן דבלא דמי משמע להו, ר"ל דכן הוא האמת. (ב) דלעולם האיסור לא תחמוד הוא אפי' בדמים, כדמשמע בסוגיא כאן, וע"ש שפי' הסוגיא דהתם באו"א.

יהונתן, דבעצם שייך קו' הגמ' רק היכא דאדוקין בטלית ממש, אבל לפי מה דאוקימנא מתני' דמיירי היכא דאוחזין בכרכשתא, לכאור' אין שייך להק' כן, ומה דהק' כן, היינו משום דאי נמי הי' מחזיק הא' בחצי הטלית וזה בשני אחר, כמו כן היו משביעין אותו. והריטב"א כ' דאין קו' זו מהגמ', דהא יהיב הגמ' טעמא לעיל, אלא הכל מלשון ר' יוחנן הוא, דהק' למה תקנו כן, וביאר משום שלא יהא כ"א הולך ותוקף וכו'.

(ב) ונימא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא-
פרש"י דעל ר' יוחנן פריך, דאמר דחיישינן שמא ילך ותוקף בטליתו של חברו, ולכך נשבע, ומהו תועלת השבועה, הא אם חשוד הוא בכך, לכאור' חשוד גם לישבע בשקר. ופי' הפני יהושע דמה שלא ק' ממתני' גופא דשנים אוחזין בטלית דהדין הוא דכ"א ישבע, היינו משום די"ל דתרוייהו בהדי הדדי אגבוה, וכ"א אומר בדדמי. והוסיף דזהו לשי' רש"י דבאני ארגתיה לא אמרי' דכ"א יחלוקו בשבועה, דבזה ודאי לא שייך בדדמי.

(ג) מגו דחשיד אממונא חשיב נמי אשבועתא-
ע' בקצות (צ"ב, א') שהביא מש"כ תוס' בב"ק (קח. ד"ה ותרי כפילי) דהא דמי שנשבע לשקר פסול לשבועה, אינו פסול אלא מדרבנן. והק' הקצות, הא אי' כאן דע"כ לא אמרי' דמגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא, דאל"כ, מה שייך הא דאמר רחמנא מודה במקצת ישבע, הא חשיד אשבועתא. והק' הקצות, מהו הראי', דלמא לעולם חשיד אשבועתא, אלא דמ"מ אינו פסול לשבועה, כמו מי שמשקר על שבועה גופא אינו פסול לשבועה. ותי' דמה דפסול לשבועה רק דרבנן, זהו משום דרק עבר על שבועה לשעבר, ונוכל לומר דלמא עבד תשובה, וחזר לכשרותו, ואין צריכין לחוש על העתיד משום דלשעבר נשבע לשקר. אבל אם חשוד לגנוב ממון זה עכשיו, אז אם היינו אומרים דחשוד אממונא חשוד אשבועתא, א"כ שפיר נימא דפסול עכשיו לשבועה.

(ד) לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו-
משמע מלשון הגמ' דכן משמע להו לאינשי, אבל טעות הוא. וע' בתוס' בסנהדרין (כה):